

BENČMARKING STUDIJA

Pretražite na Internetu informacije o benčmarketing analizama.

Detaljno proučite dalje date analize.

Za svaki od navedenih primera navedite da li spada u izletišta, izletišta sa elementima sestinacije, ili razvijenu destinaciju.

Navedite šta je neophodno da se uradi da bi se Brankovina razvila kao turistička destinacija.

ПОЈМОВНА РАЗЈАШЊЕЊА

Туризам

- Туризам је скуп односа и појава насталих приликом путовања и боравка странаца у неком месту, уколико тај боравак не значи стално настањивање и није везан за стицање зараде.
- Туризам је путовање и привремени боравак људи на атрактивним ресурсима, са циљем задовољења одређених потреба, стицања нових искустава, упознавања људи, културе, традиције.

Туриста, излетник, екскурзиста

- Туриста је привремени посетилац који напушта место свог сталног боравка и борави у туристичком месту најмање 24 сата, и то ради одмора, рекреације, забаве, разоноде и из других сличних разлога, при чему у туристичком месту троши средства која је зарадио у месту свог сталног боравка.
- Излетник је сваки путник на туристичком путовању који ради одмора, рекреације, забаве, разоноде и из других сличних разлога напушта место свог сталног боравка, и у месту привременог боравка борави мање од 24 часа, при чему ту троши средства која је зарадио у месту свог сталног боравка.
- Екскурзиста се дефинише као учесник организованог групног путовања који на свом путу посећује више места из разних разлога, и у њима се задржава краће од 4х, и реализује одређену потрошњу средстава (за улазнице, сувенири, храна, пиће...).
- Транзитером се у основи сматра свако лице које на свом путовању прође кроз одређено место, регију или државу.
- Туристички транзитери су туристи који на путу ка својој дестинацији (крајњег одредишта) пролазе кроз друге земље и регије (друге дестинације), задржавајући се у њима краће време ради одмора, конзумирања хране и пића, ноћења, обиласка неке успутне туристичке знаменитости и сл.

Туристичка дестинација

- Дестинација (енглески: дестинатион; од латинске речи: дестинатио): одредиште, односно циљ неког пута, место ка коме се особе или ствари упућују.
- Туристичка дестинација: територија на којој туриста, пошто је на њу стигао, борави, односно на којој проводи свој аранжман и мора да поседује све елементе који су неопходни за угодан и испуњен боравак туриста
- Туристичка дестинација је и ужа или шира туристички организована и тржишно препознатљива просторна јединица чији туристички производ, као резултат изворне и изведене туристичке понуде, има потенцијалну или стварну конкурентност на туристичком тржишту.
- Туристичка дестинација је географско подручје које садржи критичну масу развоја која задовољава потребе туриста.
- Туристичка дестинација је скуп различитих компонената које заједничким деловањем обезбеђују задовољавање потреба туриста.

Врсте дестинација према типу

- Класичне дестинације, на које туристи долазе због културних или природних привлачности;
- Дестинације са специфичним пределима или живим светом;
- Дестинације пословног туризма;
- Дестинације за предах: транзитне дестинације, тулинг центри, стоповр дестинације
- Дестинације за кратак боравак (схорт бреак дестинатионс); оне својим атракцијама, садржајима и активностима које нуде привлаче домаће и стране туристе, али углавном на боравак од неколико дана.
- Дестинације за једнодневне посете: оне својим атракцијама, садржајима и активностима које нуде привлаче туристе из региона али немају довољно изграђене супраструктуру за дужи боравак већег броја туриста, тако да релативно мањи број посетилаца у њима борави дуже од 24 часа.
- Излетиште: место које својим садржајем привлачи туристе али има веома ограничену супраструктуру тако да омогућава боравак излетника, али не и туриста који бораве дуже од 24 часа.

Врсте дестинација према територијалном опсегу

- Дестинација на интернационалном макрорегионалном нивоу,
- Дестинација на националном нивоу,
- Дестинација на регионалном нивоу,
- Дестинација на локалном нивоу, и
- Микро дестинација: мања просторна целина која својим садржајем задовољава потребе туриста за вишедневним боравком; најчешће се ради о комплексној туристичкиј понуди организованој око једне туристичке атракције; може да се налази унутар једног насеља као локалне дестинације, али и ван насеља.

Обавезни елементи (чиниоци, фактори, ресурси, садржаји) дестинације

- Туристичка атракција: ресурс који својим атрибутима може привући или већ привлачи туристе да посете одређену туристичку дестинацију; било шта што служи привлачењу туриста, укључујући локалну климу и лепоту пејзажа, као и карактеристична, културна обележја, гостопримство локалног становништва, специјалне догађаје и продајна места.
- Туристичка супраструктура: елементи настали са циљем да се туристима привученим атракцијом пруже услуге неопходне за њихов угодан боравак - објекти за смештај, за исхрану, објекти и материјал за информисање, објекти за набавку / куповину, кадрови и сл.
- Туристичка и општа инфраструктура: основни елементи који утичу на приступачност, опремљеност и могућноист коришћења (путеви, електрична енергија, вода, канализација, паркинзи, мокри чворови, комуникације...).

Поделе туристичких атракција

- Реалне (оне које се већ користе, које већ привлаче туристе) и потенцијале (имају атрактивне одлике, али их туристи не посећују, пошто или не знају за њих, или им је онемогућен приступ).

- Примарне (оне које су основни разлог доласка на дестинацију) и секундарне (туристи и њих обилазе, обично у нешто мањем броју, али оне нису покренуле мотив за долазак на конкретну дестинацију)

Врсте туристичких атракција

Природне и антропогене:

Природне

- Геолошке карактеристике простора (рељеф, пећине, долине, планине, стене, околни пејзаж...)
- Вода (мора, језера, реке, потоци, водопади...)
- Биљни и животињски свет (природни пејзажи, појединачни примерци флоре и фауне...)
- Заштићена природна баштина

Антропогене (створене)

- Заштићена културно-историјска баштина
- Култура живота и рада (обичаји, фолклор, специфични видови хране и пића, стари занати, начин живота...)
- Знамените личности и историјски догађаји (места рођења писаца, уметника, војсковођа, места великих битака...)
- Манифестације (фестивали, карневали, вашари, културне, спортске, верске манифестације...)
- Културне установе (музеји, галерије, позоришта, концертне дворане...)
- Верске установе (цркве, манастири, светилишта...)
- Лечилишта (бање, велнес центри...)
- Спортско рекреативни објекти и терени
- Туристичке стазе и путеви
- Атракције због атракција (забавни паркови, тематски паркови, аквапаркови, концарнице...)

Одрживи развој подразумева такав развој друштва који расположивим ресурсима задовољава људске потребе, не угрожавајући природне системе и животну средину, чиме се осигурава дугорочно постојање људског друштва и његовог окружења.

Урбанистички план је документ којим се усмерава и регулише организација простора у насељима. Три врсте урбанистичких планова су:

- генерални урбанистички план – ради се за цело насеље
- план генералне регулације – ради се за мање насеље или део насеља
- план детаљне регулације – ради се за специфичне делове насеља или грађевинског подручја.

Урбанистички планови садрже поделу одређеног насеља на зоне за које се одређују правила уређења и грађења унутар зоне. Правила уређења одређују: постројења, објекте и мреже инфраструктуре и услове за прикључење нових објеката, посебне захтеве, услове и прописе за издавање одобрења за изградњу, амбијнталне целине од културно-историјског или урбанистичког значаја, локације прописане за даљу планску разраду, заштиту животне средине, основне мере безбодности људи од непогода, пожара итд.

Правила грађења одређују: врсту и намену објеката који се могу градити, положај објеката који треба да се граде, дозвољену спратност, међусобну удаљеност и изглед објеката,

услове и начин приступа грађевинској парцели и простор за паркирање возила, услове заштите суседних објеката, обнову и реконструкцију објеката итд..

Културни туризам омогућава да места која нису искључиво туристичка и немају туристичка кретања током читаве године могу да креирају туристичку понуду захваљујући својим културним и уметничким потенцијалима. Основни циљ културног туризма је мотивисање људи да путују и упознају се са локалним културним вредностима како би их боље разумели и поштовали.

1. МИСИЈА, ВИЗИЈА И ОПШТИ ЦИЉ

Мисија: Креирање амбијента за развој Бранковине као активне одрживе туристичке микродестинације и битног чиниоца за развој туризма на локалном и националном нивоу, као и ревитализација села.

Визија: Бранковина је препознатљив бренд који као развијена туристичка микро дестинација привлачи различите категорије туриста током целе године, који у њој могу да бораве не само један дан, већ и више дана и да допринесу развоју одрживог туризма од кога корист има и природно и културно окружење, и локално становништво и цела регија, као и туристи и туристичка привреда, чиме се стварају нове вредности које доприносе квалитетнијем живљењу.

Општи циљ: Кроз развој атракција, туристичке супраструктуре и туристичке и опште инфраструктуре створити елементе за дужи, целодневни и вишедневни боравак туриста, и организационо их објединити у целину микродестинације.

2. БЕНЧМАРКИНГ СТУДИЈЕ

- 2.1. *Добри поток, Крупањ*
- 2.2. *Тршић*
- 2.3. *Влколинец (Словачка)*
- 2.4. *Ђавоља Варош*
- 2.5. *Сирогојно*
- 2.6. *Бебића Лука*
- 2.7. *Дрвенград*
- 2.8. *Бранковина – прелиминарна анализа*
- 2.9. *Упоредна анализа конкурентности*

2.1. ДОБРИ ПОТОК

Милица Перић
Драгана Петровић
Маријана Влајковић

Атракције

Добри Поток се налази у долини у Рађевине, на два километра од Крупња. Он фактички представља црквену порту старе рударске цркве, која је током последњих неколико деценија садржајно обогаћивана. Интересантан је због цркве брвнаре, посвећене Успењу пресвете Богородице. По народном предању прву цркву на том месту су подигли браћа Југовићи у средњем веку. Данашња црква је саграђена од храстовине, укључујући и кров. Иконостас потиче из 1826. године и потпуно је очуван. Поред цркве се налази и старо гробље, са необичним каменим надгробним споменицима. Унутар црквене порте је и мањи музејски комплекс у зиданим и дрвеним објектима изграђеним у традиционалном стилу. У њима су смештене музејске поставке које посетиоце упознају са традиционалним начином живота, историјатом и природом околне области. Додатну занимљивост за посетиоце представљају отворена и приступачна окна старих рудника, која се могу обићи, а једним делом су претворена и у црквене капеле.

На улазу у црквену порту налазе се две капије од тесане храстовине уплетене јасеновим прућем: мала и велика, на дрвеним стубовима, покривене шиндром, а на свакој стоје по три крста. Испод мање капије налази се спомен-плоча Милошу Обреновићу и плоча са информацијама о историјату цркве. Испред цркве се налазе конаци, а изнад је звоник дограђен у 19. веку. У саставу конака је и трпезарија. У дворишту су наткровљени излетнички столови (типаобрашица) који су прво служили за парохе и њихове госте, а потом су постали народни. Има их више и размештени су на неколико нивоа.

У Добром Потоку се сваког Петровдана (12. јул) млади играчи кола такмиче ко ће бити најбољи. Победник добија дукат. И иначе за славе и празнике овде долазе Рађевци да пронађу духовни мир и обнове историјско памћење.

Посета

Евиденција о броју посетилаца се не води, али се уочава да су стални посетиоци становници Рађевине, док од почетка пролећа до почетка јесени, нарочито викендом, стално се уочавају излетници из целе Србије, који долазе, и организовано као групе (ученика и пензионера), али и у свом аранжману, и у појединим тренуцима буде више десетина, па и више од стотину гостију истовремено.

Организација

Овај комплекс се развија током последње две до три деценије, превасходно ангажманом локалног пароха, и под управом је локалне црквене општине.

Супраструктура

Испред црквене капије се налази велики паркинг довољно простран да прими већи број возила истовремено. У оквиру порте, уз друге садржаје, налази се сувенирница са примереном понудом сувенира. Ту је и црквена трпезарија, која се повремено користи као привремени ресторански објекат приликом манифестација, али и за посебно најављене

групе. Ту су и поменуте покривене собранице под које може да се смести већи број гостију. Поред тога посетиоцима су на располагању и озидани роштиљи, за самосталну употребу. Постоје и стазе за шетњу, тако да посетиоци Доброг потока ту могу да проведу више сати, комбинујући обилазак атракција, шетњу, разоноду и релаксацију, и да одатле понесу сувенире.

У околини нема ресторана ни продавница тако да све што треба посетиоцима, морају сами да понесу, или да набаве у продавницама у самом Крупњу.

У оквиру Доброг потока не постоје смештајни капацитети, али зато посетиоци који реше да се задрже ту могу пронаћи смештај у оближњем Крупњу и његовој околини (хотел Гранд, пансион Пегаз, конаци Етно Рађевац и Мала Река...).

Инфраструктура

Добри Поток се налази на брду испред Крупња, када се скрене са пута Ваљево – Лозница. Од Крупња је удаљен два километра. Ка њему упућује видљив путоказ. Пут до комплекса је асфалтиран, али је брдовити терен такав да су се са годинама на неким местима појавила клизишта. Поред пута, за оне који се одлуче да пешаче, се налазе клупице и то на местима са којих се пружа леп поглед на Крупњак. Они који крену неким превозним средством имају простран паркинг испред цркве.

Комплекс нема проблема са снабдевањем електричном енергијом, снабдевен је питком водом и повезан на канализацију и има прикладне мокре чворове; сигнал мобилне телефоније је доступан у сваком кутку комплекса.

Закључак

Добри Поток се налази у Рађевини, на два километра од Крупња на врху брда. Главну атракцију ове локације представља комплекс који се развио око стара цркве брвнаре, а који се састоји од куће са примереним етно поставкама, вајата и магаса са музејским поставкама о природи и историјату окружења и стара рударска окана са капелицама, више покривених дрвених хладњака који могу да приме више десетина посетилаца истовремено, терена за шетњу и пикник, са озиданим роштиљима. У оквиру комплекса постоји уређен простран паркинг, продавница сувенира (углавном црквених) и прикладни мокри чворови.

Приступ комплесу је добар. У оквиру њега нема смештајних капацитета и продавница, али их има у Крупњу.

У складу са наведеним чињеницама Добри Поток не представља туристичку микродестинацију. Он је једна од атракција Крупња као локалне дестинације, али је уређен као комплетно излетиште, које посетиоцима пружа могућност вишесатног осмишљеног боравка који се састоји од обиласка знаменитости, релаксације и рекреације, и зато га и обилази велики број посетилаца из целе Србије, нарочито током викенда у пролећним и летњим месецима.

Уз мало труда и улагања ово место би могло да постане микродестинација. Оно што је неопходно су објекти за смештај и исхрану, који би посетиоцима омогућили и дужи боравак.

Извори

1. Интервију обављен са свештеницима у цркви у Добром Поток, и
2. <http://www.upoznajsrbiju.co.rs>
3. <http://www.klubputnika.org/>
4. <http://www.rastko.rs/>

2.2. ТРШИЋ

Драгана Радојичић
Наташа Перић

Тршић је насељено место у Мачванском округу, удаљено 7 километара од града Лознице. Људи су се насељавали на овом простору првом половином 16. века, али податак када је Тршић добио то име не зна се ни данас. Након аустријско-турског рада (1737-1739), ово село је скоро било ненасељено. Тршић је родно место реформатора српског језика Вука Стефановића Караџића. У селу се налази етнографски парк са Вуковом спомен-кућом.

Дуги низ година Вуково огњиште је било препуштено људском немару. Родну кућу Вука Стефановића Караџића за време Карађорђевог владавине Турци су палили у више наврата. У време преноса Вукових посмртних остатака из Беча у Београд 1897. године мештани Тршића су поболи храстов крст на месту где је била кућа у којој се Вук родио. Касније, 1933. године кућа је обновљена, а тај крст и даље стоји у њој.

Поводом 100 година од Вукове смрти (1964. године) у Тршићу је подигнут и амфитеатар са позорницом који је погодан за органозовање Вуковог сабора. Република Србија је 1979. године прогласила Вукову спомен кућу непокретним културним добром од изузетног значаја. Целовит изглед Тршић добија 1987. године и постаје културно-историјско споменичка целина. Тада је изграђен и пут од Вукове куће до манастира Троноша, чиме су повезане две значајне атракције.

Данас је Тршић јединствен споменички комплекс, са више садржаја, који годишње посети више десетина хиљада посетилаца и у њему се активно развија и сеоски туризам.

Атракције

Основна атракција Тршића има карактер историјског места везаног за личност Вука Караџића. Тршић представља заштићено културно-историјско добро иако је чињеница да сви објекти који се тамо налазе нису оригинални, већ су касније пренети са других локација или накнадно саграђени. Централни објекат у комплексу је реплика Вукове куће, саграђена 1933. године. Поред куће, у етно-комплексу се налази дводелна брвнара, која је једним делом над подрумом, стрмог крова покривеног шиндром. У непосредној близини Вукове куће се налази воденица на реци Жеравици, што представља додатну атракцију за туристе. Приликом израде овога етно-парка највећа пажња била је усмерена ка жељи да се трајно обележи и сачува успомена на Вука и његово дело.

У Тршићу се организују и разне манифестације као што је *Вуков сабор*. Он је најстарија културна манифестација у Србији установљена је истог дана када је освештана Вукова спомен кућа 17.9.1933. године. У почетку Вуков сабор је имао веома јасну структуру свог одржавања. У дворишту испред тек подигнуте реплике Вукове куће, одржаван је помен великанима Јадра, потом предавање о Вуку Караџићу, такмичење гуслара и бесплатно дељење књига. На првом Вуковом сабору остало је забележено присутни су били министар финансија, министар просвете, изасланик његовог Величанства Краља, професори Београдског универзитета, председник Матице српске, професори универзитета из Прага, председник Српске академије наука и многи други виђени научници и политичари. У новинским извештајима са тих предатних Вукових

сабора остало је забележено да се број посетилаца кретао између три и пет хиљада углавном „сеоског света“.

Касније је из дворишта Вукове куће сабор премештен на други простор, на такозвано сабориште. Ту је 2004. године подигнута *црква брвнара* по угледу на цркве тог типа из 19. века. Овде се такође налазе и објекти са другим примереним изложбеним поставкама, као што су *Музеј Вукових сабора*, *Музеј језика и писма*, али и *опанчарска и кројачка радња*, као и *галерија* и *књижара*, *гостинска кућа* (која данас представља кућу писаца).

Поред историјских знаменитости у Тршићу додатну атрактивност чине природне лепоте, са речицом Жеравијом, шумама, пропланцима... Све укупно чини да се боравак у Тршићу учини додатно забавнијим и туристи могу да се опусте у природном окружењу.

Организација

Комплекс је под заштитом државе, а њиме управља Центар за културу „Вук Караџић“ из Лознице. Центар је основан 1998. године за обављање делатности из области културе, просвете, музеја, галерија, збирки, заштите културних добара, природних и других знаменитости, тако да његов рад обухвата више сродних дисциплина чија је основна мисија дифузија културе и подстицање културног стваралаштава као и сакупљање, чување и излагање предмета које одражавају живот локалне заједнице. У оквиру Центра за културу „Вук Караџић“ раде Музеј Јадра, Стална поставка слика Миће Поповића и Вере Божичковић Поповић, Вуков дом; уједно Центар за културу управља знаменитим местом Тршић и спомен комплексом Текериш.

Свака од ових организационих јединица у оквиру Центра за културу „Вук Караџић“ путем свог програма рада дефинише властите приоритете, али свима је заједничко развијање нових културних потреба публике, подизање нивоа учешћа локалног становништва у раду установе и праћењу културних збивања као и побољшање квалитета понуђених програма и лојалност публици.

Поред редовних месечних програма намењених најширој публици Центар за културу организује и реализује следеће манифестације: Вуков сабор, Тачки Вуков сабор, Дане Јована Цвијића, Мићине и Верине дане, Свет жена.

Посета

Према подацима добијеним од Центра за културу „Вук Караџић“ укупан број регистрованих посетилаца Вукове куће, као водеће, централне атракције је око 30 хиљада годишње, а процењује се да поред њих у Тршић дође и још 70 хиљада посетилаца, који не посете Вукову кућу, али уживају у другим садржајима боравећи на уређеним излетиштима, у ресторанима, у пансионима, проводећи време у рекреацији, разоноди и панорамским обиласцима (укупна годишња посета Тршића у целини – 100.000).

Музејске поставке Вукове куће и пратећих садржаја у највећем броју посећују ученици на екскурзијама из Србије, делом и из Босне и Херцеговине и они најчешће долазе организовано, као групе. Посетиоци који долазе ради разоноде, а да не обиђу музејску поставку долазе и организовано и појединачно и не мали број њих је из Лознице и околине. Они долазе сами и са својим гостима, будући да је Тршић за њих пријатно излетиште недалеко од града, које им пружа услове за целодневни пријатан боравак.

Супраструктура

Сам Тршић располаже са већим бројем објеката намењених за смештај и обедовање гостију, а неки од њих, будући да су уређени у етно стилу и да служе традиционалну храну, представљају не само објекте супраструктуре, већ и објекте туристичке атракције. У Тршићу се налазе следећи ресторани:

Конак Мишић - домаћинство изграђено у духу народног градитељства, а чине га три различита објекта, централна кућа са рестораном, вајат апартман и качара кухиња. Посебне квалитете овом домаћинству површине четири хектара даје пространо двориште кроз које протиче поток, дечије игралиште, амфитеатар и воћњак. Смештајни капацитет у централној кући чине четворокреветни апартман, једна трокреветна соба и две двокреветне собе, четворокреветни апартман у крову качаре, док вајат апартман има пет лежајева.

Конак Бандулић налази се у центру Тршића. Овај конак располаже са две трокреветне собе и једним апартманом, у конаку нуде пансион са храном или без. У скопу конака налази се печењара. Обезбеђен је паркинг простор. Локација конака је на месту у чијој се непосредној близини налазе манастир Троноша, планина Гучево и Бања Ковиљача.

У Тршићу и његовој околини се налазе и **апармани Кондић, Планински конак Милица**, као и кафане и ресторани **Премаја, Вук, Вуков гај, Крсмановић, Васића колиба**. Поред тога посетиоцима Тршића су на располагању и бројни смештајни капацитети оближње Бање Ковиљаче.

Поред наведенога Центар за културу „Вук Караџић“, који је старалац комплекса, располаже са три смештајна објекта народног градитељства типа вајата, али они нису комерцијалног карактера, већ служе за смештај гостију установе, учесника манифестација. Међутим, управо се приводи крају градња новог великог смештајног објекта, који ће моћи да прими више од стотину особа.

Поред капацитета за смештај и исхрану у Тршићу постоје и продавнице сувенира, као и неколико радионица старих заната, као што су абацијска и лицидерска радња.

Паркинг је обезбеђен од 1987. године када је направљен адекватан простран плато за паркирање возила, са тоалетима, информативним цетром, сувенирницом и сл. Паркинг се налази недалеко на улазу у комплекс. Од њега се пешачком стазом иде ка Вуковој кући, и успут пролази поред саборишта са својим садржајима, смештајних објеката и ресторана и простора за пикник.

Инфраструктура

Саобраћајна инфраструктура

- Пут Е 70 је 80 километара удаљен од Лознице
- Коридор 10 је такође 80 километара удаљен од Лознице
- Магистрални путеви
- М-19 који повезују град са Београдом и Босном и Херцеговином налази се на 80 Километара од главног пута Е70
- М-4 који повезује град са југом Србије
- Удаљеност од аеродрома 110 километара од Београда и 130 километара од Сарајева
- Железница: Београд-Рума-Лозница повезује град са Босном и Централном Србијом

Из наведених података можемо видети да је Лозница добро повезана са другим градовима и местима, како у Србији тако и ван ње. Такође је битно да се нагласи и да се ка Тришћу иде одвајањем са путног правца Лозница – Ваљево, и да је од места одвајања до комплекса и паркинга пут у одличном стању, довољне ширине, асфалтиран, са путном расветом.

Остала инфраструктура

Тршић је добро снабдевен са водоводном, изграђена је канализациона и електрична мрежа; добар је и интернет и мобилни сигнал што је такође веома битно за једно туристичко место.

У Тршићу не постоје болнице, пошта, полицијска станица, аутомеханичарска радња и др, али имајући у обзир близину Лознице и Бање Ковиљаче можемо да закључимо да је све на задовољавајућем нивоу, тако да без проблема функционишу сви елементи потребни за рад субјеката атракције и супраструктуре и да Тршић представља једну целину, односно микродестинацију која има све неопходне елементе.

Закључак

Након кратког истраживања и проучавања Тршића можемо слободно рећи да основну атрактивност, која привлачи туристе представља чињеница да је реч о родном месту Вука Стефановића Караџића. Уз то у Тршићу се налазе додатне културноисторијске атракције међу којима се посебно истичу Вукова кућа са окућницом и сабориште са више садржаја (црква брвнара, додатне музејске изложбе, вајати итд).

Туристи привучени овим атракцијама имају неопходне услове за дужи боравак, а који им омогућава постојање смештајне и угоститељске супраструктуре, и зато могу да се у Тршићу задрже и више дана. А да би читав овај комплекс несметано функционисао, било да се то односи на субјекте који чине атракцију или на објекте који чине супраструктуру овог места, неопходна је инфраструктура, која постижи на задовољавајућем нивоу.

На основу изнетих чињеница дошли смо до закључка да Тршић не представља само излетиште које посетиоцима пружа услове за вишесатни или целодневни боравак, већ и једну заокружену микродестинацију која поседује капацитете за вишедневни угодан боравак. На самом крају можемо рећи да дестинација има услове за одржив туризам, где са једне стране имамо задовољне посетиоце, односно туристе, а са друге стране становништво, односно мештане Тршића и околине који своју корист проналазе нуђењем услуга посетиоцима.

Извори

1. Интервију обављен са директором Центра за културу Вук Караџић из Лознице, и
2. <http://ckvkaradzic.org.rs> (приступљено 20.02.2016.)
3. <http://www.trsic.co.rs/> (приступљено 22.02.2016.)
4. http://www.trsic.co.rs/smestaj_konak_misic/smestaj_vajat_konak_misic.html (приступљено 22.02.2016.)
5. <http://www.upoznajsrbiju.co.rs/mesto/trsic-40> (приступљено 23.02.2016.)
6. <http://www.srbija.travel/kultura/narodno-graditeljstvo/trsic/> (приступљено 23.02.2016.)
7. http://www.royalspa.rs/tp_trsic.php (приступљено 23.02.2016.)

2.3. ВЛКОЛИНЕЦ

Илић Ивана
Лукић Катарина

Влколинец је словачко планинско сеоце које се налази на Карпатима, унутар окружења националног парка Велика Фатра, недалеко од мањег града Ружомберок чијој општини административно припада. Име села долази од словачке речи "влк" (вук), а први пут је споменуто 1376. године, док је 1882. године постало део оштине Ружомберока. Због већег броја сачуваних објеката народног градитељства село је 1977. године стављено под заштиту државе и свака градња је била строго контролисана. Захваљујући оваквом режиму заштите Влколинец је уписан на УНЕСКО-ву листу светске баштине 1993. године, од када се развија и као туристичка атракција, добијајући и назнаке одлика микродестинације.

Влколинец је од Ружомберока удаљен око 10 км и са њим је повезан уским путем. Село се налази на надморској висини од 718 метара и има само 35 становника, а од којих само њих 19 стално живе у централном делу села које данас представља туристичку атракцију.

Атракције

Основна примарна атрактивност Влколинеца се занима на очуваном аутентичном комплексу старе ушорене сеоске целине са грађевинама од дрвета, које су типичне у планинским пределима, тако да има карактеристике очуване и заштићене културне баштине, а у новије време и одлике села – музеја.

Село се састоји од дрвених објеката за становање са помоћним пољопривредним зградама. Сачувано је укупно 73 објекта од којих су 45 куће. Оне имају две или три просторије са улазним простором - ходником у средини. Објекти су грађени од стабала која су полагана једна на друге хоризонтално, без вертикалних стубова. Шупљине су се пуниле маховином, чији је примарни циљ био да се заштите од ветра и хладноће и да истовремено задржава топлоту из пећи. Соба је била највећи простор у кући и она је служила за велику породицу (овде је живело чак и више породица, две генерације), не само за спавање, кување и исхрану, већ за обављање свих кућних послова, за складиште намирница зими, а чак су и животиње уводили у кућу када је било хладно. Предсобље се налазило у средини куће. Из ходника се улази на једној страни у собу, а са друге стране у комору. Иза куће су амбари и штале.

Поред сеоских домаћинстава у селу су сачуване и школа и црква. Црква је из 18. века, дрвена је као и остале грађевине, грађена је у барокном стилу и има торањ. Школа у Влколинецу постоји од 17. века, а данас се у њој налази Галерија народне уметности, са изложбом традиционалних народних рукотворина и ловачких трофеја. Поред ове музејске поставке, музејски садржаји постоје и у још две куће (бр. 16. и 17) које су претворене у Музеј фолклора са свим свакодневним предметима потребним за сеоски живот. Ови музејски објекти имају своје сувенирнице где се углавном продају производи

традиционалних народних уметности и заната. Ту још постоји и једна галерија са фото изложбом, и информативни центар са својом продавницом сувенира.

У Влколинецу постоји удружење грађана које организује атрактивне догађаје за ширу јавност. У селу се током целе године организује двадесетак различитих културних и туристичких манифестација.

Секундарна, али ништа мање значајна атрактивност Влколинеца се заснива на његовом природном окружењу, како непосредном, тако и широком, које се налази у регији Липтов. Регија Липтов се налази на површини 1970 км² у источном и западном делу долине Липтовска Долина. Липтов је један од најомиљенијих туристичких одредишта Словачке, ту се налазе три национална парка: Високе Татре, Ниске Татре и Велика Фатра. Регија укључује и слив реке Вах и његове притоке и друге потоке опкољене гребенима западних Татра, Високих Татра и планине Велка Фатра. У средишњем делу краја је језеро Липтовска Мара са површином 21 км². Регија Липтов има 133 000 становника који живе у 3 града и 74 насеља. Крај се може похвалити са 249 непокретних и 479 покретних заштићених културних споменика. Липтов нуди цели низ добро очуваних зграда, које приближавају живот предака. Туристи са интересом за народну културу могу посетити музеј народне архитектуре, који се налази испод националног симбола Словака, планине Криван (2495 м). Љубитељи народне музике и традиције су добро дошли на највећи фолклорни фестивал у Словачкој – Вуцходна, који сваке године организиранује у општини истог имена. Туристи не би требали изоставити цркву у селу Липтовску Криж. Црква је изграђена 1693.године искључиво од дрва и код њене градње није био употребљен ни један комад камена. Крај је богат и термалним водама са повољним деловањем на људско здравље, те се користе у топлицама Личку и Корутница. Термални базени се налазе у општинама Бешенова и Липтовску Јан. Омиљено одредиште туриста је и највећи аквапарк отворен током целе године - Татраландиа. Одличне услове за водене спортове нуди и језеро Липтовска Мара, која током лета постаје омиљено место за релаксацију и одмор. С обзиром на количину природног снега обронци планина имају сјајне услове за скијање скоро 5 месеци у години. Љубитељи зимских спортова могу посетити сва скијалишта, као што је Малино Брдо, или Јасна испод Цхопка у Ниским Татрама итд. Крај је познат и по лепотама подземног света Демановска пећина слободе и Демановска ледена пећина, која је једна од првих откривених пећина у свету.

Организација

За заштиту и развој Влколинеца као туристичке атракције и привлачење туриста из региона задужена је општинска администрација Ружомберока, која је део управних права пренела на 2001. године основано Удружење грађана Влколинец које наплаћује улазнице, задржавајући 75% прихода, док остатак уплаћују регионалном музеју. Средства које удружење задржи се стриктно наменски троше за заштиту и унапређење делатности.

Од самог почетка развоја Влколинеца као туристичке атракције његови малобројни стални становници нису налазили начина да се укључе у развојне процесе, и доживљавали су их као неприлику. То је у великој мери отежало планиране активности ревитализације традиционалне културе и снажење локалног идентитета, и чак је произвело контра ефекте. Мештана су прво били незадовољни због строгих прописа који су се односили на грађевинске активности и стриктно коришћење само традиционалних материјала и техника при реконструкцији заштићених објеката, а потом нису желели да се укључе у рад

Удружења Влколинец у коме су од 62 члана само троје стални мештани, а остали су потомци мештана који имају ту своје наследство, а живе у другим местима. Потом, са развојем туризма отворени су додатни проблеми, проузроковани неспремношћу малобројних сталних становника који се баве пољопривредним активностима да прихвате долазак туриста.

Посета

Током сезоне, од почетка пролећа до јесени, Влколинец посети више од 100.000 туриста. Они долазе са радошћу и узбуђењем, жељни да све виде и доживе, међутим посета, која није адекватна броју становника иритира мештане. Долазак туриста они доживљају као напаст која их омета у свакодневним кућним и пољопривредним пословима. Зато настоје да пољске послове обаве током раног јутра и потом се закључавају у своје куће. Настојања власти и Удужења да их укључе у нове активности нису уродили плодом. Они не желе да се укључе у припрему локалних специјалитета и израду рукотворина, при том се жале, критикују, али не нуде никакву алтернативу, а на напоре других гледају као на намеру да се обогате на њихов рачун. Овај пример указује на неспремност актуелне генерација горштака, пољопривредника, из релативно забачене провинције да мењају своје животне навике, али и на неуспешност напора власти и туристичких посленика да помогну промене у корист локалног становништва, а што је све додатно отежано превеликом посетом у односу на број становника, неадекватним пријемним капацитетима, али и традиционалним друштвеним и културним окружењем неспремним да се мења.

Супраструктура

Унутар самог сеоског комплекса у мењем броју кућа живе малобројни мештани, пар објеката, са музејским садржајима је отворено за посете (две куће, школа, црква), док је већина претворена у викендице потомака одсељених некадашњих мештана. Неколицина викендица је адаптирана у апартмане за боравак туриста. Унутар самог Влколинеца један од објеката је претворен у кафе ресторан у којем посетиоци могу узети кратак предак и “напунити батерије” за даљи облизак. Строге мере заштите самог Влколинеца не дозвољавају изградњу додатних смештајних и угоститељских капацитета, али зато у околним оближњим селима, као и у граду Ружомбероку постоје разноврсни угоститељски капацитети.

Као што је већ напоменуто, у селу постоје и музејски простори са својим сувенирницама, као и засебан инфо центар који такође има продавницу сувенира.

Инфраструктура

До Влколинеца се може доћи на више начина. Може се доћи аутобусом, аутомобилом и моторима јер је инфраструктура јако добра и путеви су добри и јасно обележени. Такође до Влколинеца воде добро урађене бицикличке стазе. А посетиоцу могу доћи и пешке. Посебну погодност за посетиоце представља постојање пространог паркинга на улазу у село, а изван заштићене целине. Село је опремљено и квалитетном комуналном инфраструктуром: електрична енергија, водовод и канализација, што је такође битан предуслов за његову туристичку употребу.

Закључак

Влколинец представља туристичку атракцију која је погодна за излетнички обилазак и краћи боравак, али има и одлике микродестинације у зачетку. Примарне атракције јесу културноисторијски значај и аутентичност садржаја једног традиционалног ушореног планинског села, које су додатно обогачене музејским интерпретацијама, и манифестацијама које се ту често организују. Секундарне атракције представља природно планинско окружење проглашено за национални парк, који представља засебну атракцију, али директно повезану са селом.

Што се тиче смештајног капацитета, посетиоци имају могућност смештаја у неколико сеоских кућа које представљају главну атракцију Влколинеца, али могу и да бораве у различитим угостителјским објектима у ширем залеђу села а унутар националног парка. Туристи Влколинеца имају могућност да купе сувенире у продавницама.

Један од проблема јесте што нема хотелског смештаја у самом Влколинецу. Постојање једног таквог објекта би засигурно увећало број посета, и продужило време боравка, јер иако постоји приватан смештај где посетиоци могу преноћити ипак нема довољно капацитета за све туристе. Међутиим неопходно је да се има у виду чињеница да је реч о светски признатој културној баштини која је аутентична. Сходно томе изградња таквог објекта би нарушила аутентичност а тиме и умањила не само културно историјски значај већ и атрактивност. Када се све то има у виду, као и чињеница да у широј околини овога села постоје апартмански хотели, овај недостатак и није од тако великог значаја.

2.4. ЂАВОЉА ВАРОШ

Марија Којић
Милина Маринковић
Невена Марковић

Ђавоља Варош се налази на око 28 километара од Пролом бање, тако да је туристички повезана са њом. Налази на југу Србије, 27 км југоисточно од Куршумлије, а 89 км југозападно од Ниша. То је место за једнодневне посете које својим атракцијама, и повременим програмима, привлачи туристе из региона, али нема супраструктуру за дужи боравак, тако да не спада у категорију дестинација већ излетишта.

Ђавоља варош спада у атракције заштићене природне баштине. Чине је ретки, природни феномени: земљане фигуре, као специфични облици рељефа и два извора јако киселе воде са високом минерализацијом.

Ђавоља Варош је стављена под заштиту државе као споменик природе још 1959. године, а 1995. године је Уредбом Владе Републике Србије проглашена за природно добро од изузетног значаја и стављена у прву категорију заштите. Укупно је заштићено 67 ха површине. Тренутно се код Владе Републике Србије налази захтев за заштиту додатних 1014 ха. Ђавоља Варош је била и једини представник Србије у избору за "7 светских чуда природе".

Атракције

Основна атракција Ђавоље вароши која представља главни разлог доласка туриста је групација земљаних стубова. Тренутно има 202 земљане фигуре, високе од 2 до 15 метара, са каменим капама на својим врховима и такве опстају вековима под теретом каменог блока тешког до сто и више килограма. То је природна атрактивност која спада у групу геолошких карактеристика простора.

На стварање земљаних стубова, првобитно је утицала киша. Под ударом кишних капи долазило је до разарања, а затим растварања и одношења глинених делова, при чему су се формирале ерозивне бразде. Дуж ових бразди долазило је до сливања и спирања кишнице, као и одношења све већих количина растреситог материјала. Материјал који се налазио испод крупних комада стена био је заштићен од ових процеса, тако да су камени блокови постали „чувари“ земљаних стубова омогућавајући њихово све дубље урезивање у подлогу, односно повећање њихове висине. Како је нагиб терена на коме се стварају фигуре врло стрм, вертикална ерозија преовлађује над бочном, што убрзава одношење материјала и стварање стубова. Овако настале земљане стубове остали климатски фактори (ветар, сунчеви зраци, промена температуре и др.) обликују у земљане фигуре чудног облика и изгледа, које када се дуже посматрају делују нестварно, како у погледу облика и величине, тако и невероватне статичке постојаности.

Постоје бројне легенде о настанку Ђавоље вароши, једна од њих је да је Ђаво спремио Ђавољу воду за становнике места како би заборавили на родбинске односе. Након конзумирања воде, становници су решили да венчају брата и сестру. Тај план је покушала да спречи вила. Пошто није успела да уразуми сватове, помолила се Богу да на неки начин

спречи венчање брата и сестре. Док су сватови са младенцима ишли према цркви Бог споји небо са земљом, дуну хладан ветар и сви се окаменише.

Поред формације стубова у њиховом окружењу се налазе и два извора киселе воде са високим минерализмом, која, као и оближњи Жути поток такође спадају у природне атракције, а у близини постоје и антропогене атракције, као што су стари рудник и црква.

Први од два извора, „Ђавоља вода“, која се помиње у наведеној легенди, се налази у непосредној близини земљаних фигура. Та вода је хладна и екстремно кисела (рН 1,5). Садржај неких елемената (алуминијум, гвожђе, калијум, бакар, никл, сумпор) је екстремно висок у односу на обичну воду за пиће, односно повећан је за 10 до 1000 пута. Мада локално становништво тврди да помаже у лечењу неких болести, не препоручује се за пиће. Други извор је „Црвено врело“. Налази се низводно, око 400 м од првог, на алувијалној тераси, односно на равном терену. Он је мање кисео (рН 3,5) и са нижом општом минерализацијом. Његова вода се због равнотерена разлива у веома танком слоју и отиче у корито оближњег Жутог потока. Због оксидације гвожђа кога вода садржи у великим количинама, ствара се црвена тераса лепезастог облика, а која у простору делује веома атрактивно. То је и место где извире јако минерална и јако кисела вода, црвене боје. Овде су посетиоци везали бројне марамнице у чвор, по легенди.

Стара рударска окна се такође налазе у оквиру комплекса и представљају једну од атракција која надопуњује доживљај посетилаца. Из њих су још у 13. веку вађене руде бакра, гвожђа и злата.

Црква Свете Петке у Ђавољој вароши је још једна атракција. Према предању саграђена је на темељима цркве која се ту налазила у тринаестом веку. Црква је саграђена од дрвета, а у њој се налазе иконе израђене на каменим плочама. Због народних предања у вези овог места, око цркве се налази много замотуљака тканине која се умаче у лековиту воду, превуче преко ране и везују на одређеним местима у цркви како би болест остала у цркви. Ово такође може да буде једна од атракција која привлачи посетиоце поред саме необичне природе Ђавоље вароши.

Цело окружење је украшено дрвеним скулптурама, као и са две мале фигуре ђаволчића који стоје као чувари са леве и десне стране пута који од улаза води до видиковаца. Та пешачка стаза целим путем прати поток, понегде премошћен ђавољим дрвеним мостићима.

Организација

Ђавоља варош је под заштитом државе а управљач односно старалац је акционарско друштво „Планинка“ из Куршумлије. Ово предузеће основано је 1964. године као друштвено предузеће, а од 1999. године послује као Акционарско друштво у власништву малих акционара. У оквиру предузећа „Планинка“ послују и фабрика за паковање природне воде Пролом и Специјална болница за рехабилитацију која има два центра: Пролом бању и Луковску бању.

Посета

У току 2015. године Ђавољу варош је обишло око 30.000 посетилаца. Највећи број посета је у месецу мају и септембру, док је у осталим месецима посета мања. Ова атракција привлачи не само домаће већ и стране посетиоце.

Супраструктура

За долазак до Ђавоље вароши постоје путокази за скретање са означеним километрима до самог уласка. Када се дође у Ђавољу Варош, комплекс почиње од главног улаза испред којег је простран паркинг. Капија на улазу, као и све у овом комплексу, направљена је од природног материјала у етно стилу. На самом улазу се налази билетарница и сувенирница које су уједно и информативни центар, а где се купују улазнице и сувенири. Од објеката на уласку се налазе још тоалети, галерија уметничких дела насталих током ликовне колонија, као и ресторан са огњиштем. У ресторану се служе јела домаће кухиње. Детаљне информације о комплексу се налазе и на информативној табли на којој је графички приказана кружна шетна стаза и атракције које се налазе дуж ње.

Шетачка стаза, дуга 1150 метара, која обилази све поменуте атракције је у потпуности обележена, обезбеђена, ноћу осветљена и прилагођена свим типовима туриста. Опремљена је и за предах са клупама и столовима, мостићима и чесмама који су изграђени од камена и дрвета. На пешачкој тури постоје и два видиковца, са којих се могу посматрати земљане фигуре и пејзаж окружења. До видиковаца се долази степеницама чије газиште се сваке године замењује. Други видиковац је главни и са њега се пружа најбољи поглед на земљане фигуре и налази се на „ерозивној челенки“.

Поред поменутог ресторана на улазу у комплекс, у непосредној близини се налази још један етно ресторан „Два амбара“, у природном амбијенту Жуте реке и околних шума. Овај ресторан је породични угоститељски објекат уређен у етно стилу. Нуди локалне специјалитете припремљене од стране домаћице на старински начин. Осим унутрашњег дела ресторана, који је начињен од два амбара, по којем је и добио име, гости могу да бораве и у башти уз саму реку. Ресторан је уређен декором сачињеним од етно предмета који су били у употреби у традиционалним сеоским домаћинствима.

У самом комплексу Ђавоље вароши, као ни у његовој непосредној близини, не постоје регистровани објекти за преноћиште. Најближи смештајни капацитет који је погодан за одмор и преноћиште је хотел „Радан“ који се налази у Пролом бањи. Овај хотел је удаљен 28 километара. Располаже са 212 соба у 3 објекта. У собама се налазе 2 класична лежаја или француски лежај. Све собе су са купатилом, кабловском ТВ, Интернет конекцијом, телефоном, баде мантилима и феновима за косу. У саставу хотела налази се и кухиња. У Пролом бањи се налази још један објекат за преноћиште, нешто мањег капацитета. То је „Гаретов конак“. Конак располаже са 34 собе и 3 апартмана. У оквиру конака налази се и ресторан домаће кухиње. На нешто даљој релацији, на око 65ом километру, на територији Луковске бање налазе се два хотела: хотел „Копаоник“ и хотел „Јелак“. Хотел „Копаоник“ располаже са 63 собе и 4 апартмана, а „Јелак“ са 84 собе.

Инфраструктура

Ђавоља Варош се налази на југу Србије, 27 км југоисточно од Куршумлије, а 89 км југозападно од Ниша. До Ђавоље вароши се најлакше долази тако што се са пута Ниш – Приштина скрене на осамдесетом километру тачније 8 км после скретања за Пролом Бању, лево, према Добром долу. Након тога у селу Зебице поново се скрене лево, и након 3 пређена километра пута дође до уласка у заштићено подручје Ђавоље вароши.

Пут до уласка у Ђавољу варош је од 2008. године асфалтиран. Удаљеност Ђавоље вароши: Ђавоља Варош - Београд 288км, Ђавоља Варош - Ниш 89км, Ђавоља Варош - Крушевац 74км, Ђавоља Варош - Куршумлија 27км.

До Ђавоље Вароши се изузев сопственим аутомобилом може доћи и аутобусом који свакодневно крећу из Београда, Новог Сада, Лесковца, Крушевца до Пролом Бање, а једном недељено постоји аутобус који вози у Добри До и стаје код Ђавоље вароши. Управа Луковске бање нуди организован превоз минибусом од Куршумлије до Ђавоље вароши и од аеродрома Константин у Нишу. Што значи, да најближи аеродром Ђавољој вароши се налази у Нишу, удаљеном 89 км.

Електрична енергија у Ђавољој вароши постоји а саме фигуре су ноћу осветљене рефлекторима који су постављени у подножљу змљаних фигура који преко савремене компјутерске технологије производе различите врсте светлости. Рефлектори су постављени и дуж пешачке стазе, која води поред рударских окана и Црвеног врела.

У Ђавољу варош је доведена вода и организована служба која ради на одржавању комплекса. У самом комплексу постоје и тоалети као и канализација. Окружење је покривено мрежом за мобилну и фиксну телефонију.

Најближа пошта налази се у месту Рача које је удаљено 10 км од Ђавоље вароши. Здравствена установа и полиција налазе се у Куршумлији.

Закључак

Ђавоља Варош је лоцирана на 27 км од Куршумлије и обухвата комплекс у оквиру ког се налазе природни феномени као што су земљани стубови који представљају главну, примарну атракцију. Њу, као секундарне атракције уклопљене у једну целину надопуњују и два природна извора, поток, стара рударска окна и стара сеоска црква. Сви ови елементи су повезани уређеном пешачком стазом са два видиковца. Комплекс је увече осветљен.

Испред Ђавоље Вароши се налази уређен паркинг и пријемни центар за посетиоце, са галеријом, одмориштем, мокрим чворовима и једним рестораном. У близини комплексе се налази још један етно ресторан. Смештајни капацитети не постоје у непосредној близини.

У складу са наведеним чињеницама можемо да закључимо да Ђавоља варош не представља засебну микродестинацију, већ једну од атракција у оквиру шире, локалне дестинације општине Куршумлија. Међутим, Ђавоља Варош са свим поменутих садржајима представља уређено излетиште које туристима пружа не само могућност обиласка атрактивности, са куповином сувенира, већ и све услове за вишесатно задржавање, будући да постоји и ресторан, и мокри чвор, и уређена стаза за шетњу, која је обележена и опремљена клупицама и столовима за предах, као и уређеним видиковцима са којих се може уживати у погледу на целокупну специфичност земљаних фигура и необичне природе Ђавоље вароши.

Да би ово излетиште за вишесатни боравак прерасло у микродестинацију неопходан је додатни развој инфраструктуре и супраструктуре. Неопходни су смештајни капацитети за преноћиште, као и већи капацитети ресторана који ће омогућити угошћавање већег броја посетилаца и самим тим их на овом месту задржати дуже времена него што је довољно само за обилазак самог комплекса споменика природе “Ђавоља варош”.

Извори

1. <http://www.djovoljavaros.com/>
2. <http://www.planinka.rs/>
3. <http://www.serbiaecotour.rs/sr/zasticena-podrucja/djovolja-varos>
4. http://www.tokursumlija.rs/djovolja_varos.html
5. <http://www.glassrbije.org/srbija/%C4%8Dlanak/%C4%91avolja-varo%C5%A1>
6. <http://www.srbija.travel/priroda/spomenici-prirode/djovolja-varos/>

2.5. СТАРО СЕЛО - СИРОГОЈНО

Вилотић Катарина
Топаловић Ана

Сирогојно се налази на 32 км од Ужица, а на 26 км од централног дела Златибора. Припада општини Чајетина и Златиборском управном округу.

Музеј на отвореном “Старо село” у Сирогојну репрезент је народне архитектуре, начина живота и становања на простору Златибора с краја ХИХ и почетка ХХ века. Простире се на површини од око 5 хектара. У оквиру музејског простора се налази око 50 објеката који су ту пренети из различитих села овог округа. То су златиборске брвнаре које припадају типу динарских брвнара. Изградња је започета 1980, а 1992. године музеј је отворен за посетиоце. Идеја за отварање оваквог музеја настала је по угледу на први музеј на отвореном који је направљен у Шведској 1891 године, Скасен.

Комисија Владе Републике Србије и Национални савет за културу препознали су значај овог комплекса и послом који се он бави те је 2013. он стављан под заштиту закона као културно добро –споменик културе од изузетног значаја.

Музеј чине две целине од којих једна представља скуп кућа које су сачувале свој првобитни изглед и намену, док другу групу чине куће које су сачувале свој првобитни изглед али им је намена промењена, адаптиране су и прилагођене туристичким потребама. То су дворана, продавница сувенира, крчма, апартманске зграде... Саставни део Музеја на отвореном чини и Црква Светог Петра и Павла саграђена 1764 године.

Атракције

Музеј на отвореном поседује одлике реалне туристичке атракције антропогеног типа, са карактерима културне институције, али и непокретне културне баштине. Његови садржаји се могу поделити на изворне и накнадно изграђене. Изворни садржај је црква Светог Петра и Павла из 18. века, док су око ње постављени изграђени садржаји. То су златиборске брвнаре – остаци традиционалног народног градитељства који су пренети са својих аутентичних локација и инсталирани унутара музејског комплекса као његови основни експонати. Поред тога, недалеко од основног музејског комплекса се налази и Музеј плетилца, смештен у простору библиотеке компаније ‘Сирогојно’.

Додатну атрактивност овом комплесу дају и бројне манифестације које се током године ту организују.

Златиборске брвнаре које су примарна атракција Музеја на отвореном представљају сталну поставку музеја. Начин живота у овим кућама био је веома специфичан, живело се

у задругама које су бројале и до 50 чланова. Окућнице су прављене на падинама окренутим према сунцу. Куће су четвртастог облика, зидови су од водоравно наслаганих брвна на угловима везаних у “ћетр”. Куће су покриване шиндром, каменим плочама или сламом. На крову се налазе отвори “баце” и служили су за циркулацију ваздуха. На самом врху куће налазио се димањак који се звао “капић”. Ове окућнице карактерише велики број мањих објеката који су распоређени око главне куће која има две просторије. На овој брвнари постојала су двоје врата, источна и западна и она су поред функционалних имала и симболично значење – све што је добро и лепо улазило је на источна врата (новорођенче, млада, гости) а све што је лоше излазило је на западна (покојник, смеће). Централно место главне куће заузимало је огњиште где се припремала храна и око њега су се окупљали укућани. У соби је постојао један кревет и колевке. Вајат је зграда у оквиру окућнице коју је добијао сваки син домаћина када се ожени. У овим кућама налазио се кревет и други намештај као што су сандуци за одећу, “ленке” –мотке преко који се пребацивала одећа и постељина, разбој за ткање. Карактеристично је да у овим зградама није горела ватра, а уколико би се из њих завиорио дим то је значило да се син одвојио од свог оца. Број ових зграда, односно вајата зависио је од броја ожењених синова домаћина.

Млекар је брвнара која је служила за чување млека и млечних прерађевина и у њу је могла да улази само жена задужена да прави млечне производе и брине о њима. У млекуру су се налазиле полице на којима су одлагане карлице, чаброви и качице.

Пекара представља следећи објекат који је део окућнице и служила је да се у њој испеку залихе хлеба за неколико дана, за читаву породицу. Амбар и салаш су објекти изграђени поред главне куће и први служи за чување ситног жита, док је салаш служио за чување кукуруза у клипу и био је оплетен од прућа што је омогућавало струјање ваздуха и брже сушење кукуруза. Мишана је служила за сушење воћа, најчешће јабука и шљива. Качара је објекат где се налазио казан за печење ракије и каце у којима се држи цибра. Углавном су грађени у близини воћњака. Штала се градила најдаље од главне куће и зидана је на два спрата, од којих је на доњем била крупнија стока, а на спрату овце.

У оквиру сталне поставке музеја налази се и сточарски стан који представља посебан део домаћинства и гради се у планини. Састоји се од колибе, тора и “кућер-а”. Колиба је мала брвнара у којој се могу заложити ватра и држати млечни производи током боравка, а спава се у кућеру –покретном кревету са саоницама који се може превлачити како би чобани увек били у близини стоке.

У оквиру примарне атракције су и објекти који су сачували свој првобитни изглед, али им је намена промењена. То су дворана, летња позорница (у којима се организују изложбе, семинари, књижевни сусрети, позоришне представе, концерти...), објекти за изложбени и продајни простор производа старих заната и копија музејских експоната које израђују сеоске занатлије, затим Крчма која представља својеврстан етно –ресторан у којем се посетиоцима нуде традиционална златиборска јела припремљена на старински начин. Ту су и конаци за смештај и боравак посетилаца. Програм музеја чини и очување старих заната, те су опремљене три радионице у сврху организовања обука у качарским, ковачким и грнчарским вештинама.

Једна од секунарних атракција, односно атрарција која не представља примарни разлог доласка је црква Светог Петра и Павла. Саграђена је као дрвена грађевина 1764. године, да би средином 20. века била озидана и додат јој је двоспратни звоник. Она данас представља саставни део Музеја на отвореном.

Друга секундарна атракција је Музеј плетилца који чува успомену на почетке овог пројекта и убрзо након отварања (јул, 2008.) постао је незаобилазан део туристичке посете села Сирогојна и читавог златиборског краја. Део музејске поставе су текстови о златиборским плетилцама из југословенских и страних модних часописа, награде за допринос високој моди Европе, као и друге бројне награде.

Као још једна врста секундарне атракције јављају се и манифестације које се одржавају у одређеним месецима у оквиру Старог села. Ту је пре свега манифестација " Вашар старих заната и занимања" који се одржава у августу и организује са циљем очувања, популаризације и вредновања занатских вештина и умећа. Она окупља велики број занатлија из златиборског округа: корпара, грнчара, качара и људи који своје производе сачињавају од природних материјала. Такође, ту је и манифестација под називом "Свет музике" који се организује са циљем очувања ране средњовековне музике и музике засноване на традицији.

Организација

Музеј Старо село – Сирогојно представља једну јединствену установу културе, чији је званични оснивач Република Србија. На месту директора налази се Бранко Благојевић, затим на месту вишег кустоса налази се др Никола Крстовић, начелник Одељења за интегративну заштиту културног наслеђа, координатор за међународну сарадњу, прогамрску и издавачку делатност. На месту начелника Одељења за туристичку делатност налази се Ружа Зимоњић Кљаић. Сарадник за односе са јавношћу је Светлана Ћалдовић Шијаковић. Руководилац етнографском збирком је Снежана Томић, документариста је мр Јелена Тоскић, педагог за редовне програмске активности је др Бојана Богдановић и педагог за организацију и документовање програма је Драган Цицварић.

Посета

Музеј на отвореном сваке године посети око 30 - 40.000 посетилаца. У 2015. години тај број је 33.000 од чега 2.500 су посетиоци других земаља. То су углавном Британци, Пољаци, Руси, Французи, Немци, Скандинавци и Американци. Ипак највећу заинтересованост 2015. године показали су Израелци, због начина живота и сличности објеката који их асоцирају на њихову традицију, док је у 2014. години највећа заинтересованост била од стране посетиоца из Јапана. Велики број чине и туристи који долазе из различитих земаља бивше Југославије.

Према речима запослених у овом Музеју, сезона посета траје током целе године, а највећа је у мају, као и јулу и августу када се одржава и највећи број манифестација у оквиру Старог села, док је најмања посета забележена у зимским месецима, новембру, децембру и фебруару.

Начини доласка су најчешће доласци у групама и турама, а посете су углавном једнодневне, мада не мали број људи овде проведе и неколико дана. Анализирање структуре посетилаца указује да предњаче особе ђачког узраста које овде долазе организовано, највише у мају, у вишечасовну посету, у оквиру екскурзија. Поред ученика на екскурзијама Сирогојно посећују и туристи који су одсели на Златибору и искористили дан или више да посете и музеј села. Они највише долазе током летњих месеци. Морамо напоменути да је пре десетак година посета Сирогојну била доста већа, пре свега од стране туриста који су другим поводом дошли на Златибор, па секундарно посећивали Сирогојно.

До пада посете је вероватно дошло због појаве нових атракција које представљају алтернативу и конкуренцију, као што су Шарганска осмица и Дрвенград који привлаче све више посетилаца.

Супраструктура

Од супраструктурних садржаја у оквиру Музеја постоји инфо пункт на улазу у етно села у виду пријемнице где сви посетиоци могу добити информације које су им потребне. Такође, тоалети су постављени у оквиру музеја. Ту је и продавница сувенира која нуди производе старих заната рађене су по узору на музејске експонате. Израђују их веште руке сеоских занатлија који негују традицију. Ту се продају и традиционални биљни производи справљени у сеоским домаћинствима по старим рецептима.

Што се тиче смештајних капацитета у самом музеју „Старо село“ Сирогојно, постоји седам аутентичних златиборских брвнара, чији су ентеријери прилагођени потребама боравка савременог човека, а налазе се поред „Крчме“. Конаци су различитог капацитета, од двокреветних до петокреветних (29 кревета укупно). Намењени су за смештај учесника програма Музеја, али се могу наћи и у туристичкој понуди. За организацију различитих програма, семинара и радионица опремљен је објекат са простором за рад и 9 једнокреветних и двокреветних соба (13 кревета укупно) намењених учесницима програма. У селу Сирогојну, на 4,5 км од Музеја Старо село, налази се и *Домаћинство Меловић* које нуди смештајне капацитете. У околини етно села Сирогојно, налазе се и други смештајни капацитети као што су: хотели (Монс хотел и апартмани), апартмани (апартмани Софија, апартмани Јокић, апартмани Златиборски јасмин,...), виле (Вила Нарцис, Вила Бјанка, Вила Марић,...), одмаралишта и други приватни смештаји на Златибору.

Како је већ поменуто, унутар музејског комплекса постоји “Крчма” као његов саставни део. У крчми се посетиоцима свакодневно нуде: сир, кајмак, пршута, хељдопита, погачице од црног брашна и други специјалитети по којима је Златибор познат. За организоване ручкове и учеснике програма на трпези ће се наћи и: печена јагњетина, разне пите, јагњеће сармице, колач “Старо село”, негујући традиционалан начин спремања јела. Традиционална пића уз ова јела јесу: чајеви од домаћих трава, водњика, ракија... Други објекат за исхрану, а лоциран изван музејског комплекса, али у његовој близини, у селу Сирогојно, је ресторан “Крчма на брегу”. Крчма поседује салу са 65 места, кафе бар са 12 места као и прелепу терасу са 70 места. Погодна је за све врсте прослава: свадбе, весеља и слично. У њој се служе само домаћа јела и пића по традиционалним рецептима. У самом Сирогојну такође постоји још неколико мањих кафана и ресторана. У Сирогојну постоје и продавнице воћа и поврћа и здраве хране.

У 2013. години у Сирогојну је урађен и паркинг у центру села којим је решен ранији велики проблем паркирања туристичких аутобуса.

Инфраструктура

Географски положај села: Сирогојно је веће насељено село на периферији златиборске висоравни, припада општини Чајетина. Налази се између Алиног Потока на истоку, Високе на југоистоку, Љубица на југу и Гостиља на југозападу. Захвата простор од 39, 74 км.

Инфраструктура:

- Што се тиче општине Чајетина којој Старо село припада, налази се на коридору Е-763 на ком се налази и Златибор.
- Најадекватнији пут до Старог села јесте са коридора Е-763, где се скрене лево и пролази кроз Рудине, наставља се даље истим путем све док се не прикључимо коридору Е-195, настављамо право и скренемо лево на споредни пут који води директно до Старог села.
- Из правца Ужица прати се пут Е-761, а потом скреће на пут Е-195 одакле се касније скреће на мањи пут који води директно у Сирогојно.

Што се тиче саме саобраћајне приступачности до села Сирогојно путеви су прилично приступачни и асфалтирани, такође и до самог “Старог села” приступачност је адекватна. Путни правац којим се може доћи до овог места је првенствено преко Ужица, с тим што се са главног пута мора скренути на споредни, нешто мало пре места Трнавe. Такође велика прометност је и путем преко Златибора. То је ужи и лошији пут у односу на онај какав је урађен за долазак преко Ужица. Тај пут углавном користе они који се са Златибора упуте према Сирогојну.

У селу постоји електрична енергија, вода, канализација, комуникације, као што је присутност телефона, сигнала мобилне телефоније и интернет везе. Пошта у Сирогојну налази се недалеко од цркве Светог Петра и Павла, са поштанским бројем 31207 Сирогојно. Постоји и здравствени центар, тачније амбуланта у центру Сирогојна, као и полицијска станица.

Закључак

Сирогојно представља заокружену микродестинацију са задовољавајућим бројем посета. Према типу може се сврстати у класичну микро дестинацију на коју туристи долазе због културних или природних привлачности. Старо село обухвата атропогене атракције у виду културе живота и рада (специфични видови хране и пића, стари занати, традиционалне брвнаре и сам начин живота) и верске установе (црква Светог Петра и Павла).

Основна атракција која привлачи туристе јесте музеј на отвореном “Старо село” и у оквиру њега као примарна атракција – златиборске брвнаре. Секундарне атракције јесу црква Светог Петра и Павла, Музеј плетилца који се налази у простору библиотеке фирме “Сирогојно цомпану”, које својом културом доприносе лепоти етно села и додатно привлаче многе туристе, и разне манифестације.

Што се тиче смештаја, туристи након обиласка свих атрактивних садржаја, имају могућност да у самом етно селу одседну у златиборским брвнарима, или да се одлуче за околне хотеле или привате смештаје. У такозваној Крчми туристима су понуђена разноврсна домаћа јела која могу пробати, такође најатрактивнији ресторан у Сирогојну “Крчма на брегу” нуди златиборске специјалитете. Као успомену на Старо село, посетиоци могу понети разне сувенире из продавнице. Дакле, посетиоци имају све услове да по обиласку садржаја, проведу додатних пар сати или дана у Старом селу, што им омогућава постојање ових и додатних супраструктурних објеката.

Пристојна инфраструктура: пут, унутрашња комуникација, вода, струја, канализација, омогућавају функционисање етно села у целини, како субјеката који су атракција тако и свих супраструктурних капацитета.

У просеку Музеј на отвореном посети више од 30.000 туриста, од тога већи део представљају ђачке екскурзије, за које је главни разлог доласка у Сирогоно музеј села, док један део посете представљају посету од секундарног значаја углавном за туристе са Златибора. Такође део укупне посете представља и посета странаца којима Сирогојно представља још једну успутну дестинацију при обиласку Србије као шире националне дестинације.

Извори:

1. Разговор са начелником Одељења за туристичку делатност Ружом Зимоњић Кљаић
2. <http://www.sirogojno.rs/> (pristupljeno dana, 26.2.2016.)
3. <http://www.zlatibor.org.rs/node/83> (pristupljeno dana, 28.2.2016.)
4. http://www.topsrbija.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6289:ivana-kuburovi-muzej-staro-selo-sirogojno-mesto-za-svakoga-&catid=320:manastiri&Itemid=563 (pristupljeno dana 28.2.2016.)

2.6. БЕБИЋА ЛУКА

Срђан Јовановић
Милица Бајић

Засеок Бебића Лука је заштићена етно целина удаљена 25 км југозападно од Ваљева. Засеок се налази на око 500 метара надморске висине, поред речице Јабланице, на обронцима Јабланика, једне у низу Ваљевских планина, чији највиши врх досеже 1275 метара нм. Засеок припада селу Вујиновача, а оно Поћути као већој административној целини, која представља привредно, саобраћајно и образовно средиште неколико околних села: Поћута, Вујиновача, Брезовице, Ребеља, Тубравића, Ровни, Совача и Куница. Међутим, Поћута се налази на простору једне веће географске целине која је позната под називом Ваљевска подгорина.

Ушорени засеок, атипичан је за брдско-планинско окружење због чега представља руралну целину јединствену у Србији. Настао је спонтано, у другој половини 19. века удруживањем на родбинској основи. Састоји се од већег броја сачуваних стамбених и економских зграда и покретних предмета у њима. Срастао је са природним амбијентом. У његовој близини се налази манастир Пустиња (16. век) као и стена Грдоба опремљена за слободно пењање.

Пошто је село Бебића Лука у котлини, заштићено је од оштријих климатских утицаја, који су све израженији од Ваљева према планинама, клима је овде умерено - континентална. Температуре ваздуха се преко лета пењу до 35 степени, а преко зиме падају до -15 степени.

Атракције

Примарна атракција је целокупан комплекс ушорених објеката. Комплекс зграда у Бебића Луци састоји се од осам окућница са пратећим зградама, насталих деобом старе задруге Бебића у другој половини 19. века и представља вредно сведочанство и достигнуће у области народног градитељства. Целина је 1990. године проглашена за културно добро - просторну културно историјску целину. Бројност старих, сачуваних, стамбених и помоћних објеката, као и покретних предмета у њима, и њихова сраслост са природним амбијентом, чине ову руралну скупину јединственом у Србији. Све споменички вредне зграде са уједначеним архитектонским својствима, изграђене су од истих природних материјала, који су неимарима били на дохват руке.

У саставу целине засеока налазе се: једна кућа брвнара, три старе куће полубрвнаре са атулама, четири новије куће, три вајата, четири магазе, два амбара, чардак, пушница, сушара, хлебна пећ и две штале. Последњих година Бебића Лука броји око 6 домаћинстава са десетак становника, од којих неки нису стални. У селу преовлађује становништво са преко 50 година живота, што може представљати препреку за развој сеоског туризма, не зато што они не могу радити у туризму, него зато што су при крају животног века, а нема ко да их наследи. Већи део објеката је остао без функције и основног текућег одржавања. Објекти су били угрожени па су постале неопходне и неодложне интервенције на заштити и очувању аутентичних архитектонских склопова и елемената. Конзерваторске интервенције су изведене на 16 објеката у времену од новембра 2013. до марта 2014.

године. Већи део радова је обухватао обнову кровних покривача и санацију конструктивних елемената.

Оно што свакако може да привуче пажњу туриста јесу уобичајне активности сеоског становништва, од неких пољопривредних радова попут косидбе, превртања и сакупљања сена, брање воћа и шумских плодова до припреме хране и пића на старе и већ заборављене начине. Такође, у оквиру Бебића Луке могу да се покрену одређене активности у погледу обнављања и оживљавања старих заната, како би се заинтересовало и млађе становништво. У томе би и туристи значајно учествовали и на неки начин се едуковали и проширивали своја знања и интересовања. Наиме, то би се могло организовати на тај начин да сваки домаћин у оквиру своје окућнице обезбеди одређени простор за сталну радионицу једног од заната. Као најатрактивнији сигурно се издвајају абахијски, терзијски, грнчарски, воскарски, ткачки, дрводељски, опанчарски. Домаћини могу туристима понудити и своје производе и рукотворине попут предмета од вуне, затим сира, кајмака, пршуте, сушених гљива и шљива, чајева, вина и ракије, различитог слатка и пекмеца, па и на тај начин увећати своје приходе и показати да се и на селу може успешно и добро живети.

Нешто што би туристима сигурно било занимљиво и у чему би волели узети учешћа јесу активности у којима учествује цело село. То су такозване мобе, радне акције, које су предузимане да би се један обимнији посао, од неког великог значаја што пре и лакше обавио. Као врхунац туристичке понуде на селу требао би да буде неки празник или свечаност који се тамо прослављају на неки посебан начин уз низ обреда. На првом месту то се односи на верске празнике јер су они дубоко укорењени у народу, а начин обележавања обично потиче још из паганских времена, па су утолико занимљивији. На основу наведених чињеница види се да Бебића Лука спаде у категорију антропогених атракција са одликама заштићене културне баштине и народне традиције. Њеној укупној атрактивности, доприноси и близина већ поменутог манастира Пустиња, као и стене за активно пењање, али и чињеница да се засеок налази у пределу нетакнуте природе, са чистим ваздухом. Близина планина Медведник, Јабланик и Повлен су такође велика атракција за многе туристе, планинаре, разне истраживачке кампове, током целе године. Терен је изванредан за шетње и планинарење, различите излете и рекреацију, попут вожњи бициклом. Ливаде и пашњаци су богати разним лековитим биљем, гљивама и другим плодовима природе, што поред здраве хране представља еко компоненту и значајну ставку у оквиру будућег сеоског туризма.

Организација и посета

Сви објекти у засеоку су приватно власништво мештана; служе за свакодневни живот и рад сеоског становништва, а неки од њих су напуштени и запуштени. И поред бројних предности које има, Бебића Лука нема својих посетилаца а ретки туристи који је обиђу се углавном одреде да је у пролазу, панорамски разгледају. Ралоге за то треба тражити не само у непостојању адекватне туристичке инфраструктуре и супраструктуре, већ и у непостојању било каквих активности усмерених ка интерпретацији и раду са посетиоцима.

Супраструктура и инфраструктура

Супраструктура није развијена у засеоку Бебића Лука. Нема ни смештајних ни угоститељских капацитета како у самом засеоку, тако ни у његовој непосредној близини. Када се говори о туристичко - географском положају Бебића Луке у смислу саобраћајне повезаности може се говорити о два аспекта: са аспекта повезаност Ваљева са другим деловима Републике Србије, а потом са аспекта повезаност Бебића Луке и Ваљева.

Када је реч о првом аспекту, од Ваљева полази пет друмских саобраћајница: према северу ка Шапцу, према североистоку ка Београду, и то у два правца: преко Лазаревца и преко Уба; друмски пут ка југу повезује Ваљево са Пожегом; према југоистоку са Бајином Баштом, а према североистоку Ваљево је повезано са Лозницом. Што се тиче железничког саобраћаја треба рећи да железничка пруга пролази кроз Ваљево и да представља интегрални део Ибарске пруге, односно пруге Београд - Бар, али да је повезана и са пругама које пролазе кроз долине Западне Мораве, Ибра, Велике и Јужне Мораве. Може се закључити да је Ваљево на тај начин повезано и са Скопљем, Солуном, Софијом, Будимпештом или Бечом. Такође од значаја може бити и спортски аеродром Ваљево.

Када је реч о другом аспекту, односно повезаности Ваљева са Бебића Луком, односно Вујиновачом и Поћутом, та села се налазе на регионалном путу Ваљево - Бајина Башта, око 15 километара југозападно од Ваљева. Десно од Ровни се скреће ка Поћути. Од Поћуте се одваја пут ка Медведнику, где се након 500 метара налази стена „Грдоба“ званично вежбалиште за активисте слободног пењања. Након 300 метара, узан пут који је прилично стрм, се одваја и води ка манастиру Пустућа. Главним путем се наставља ка засеоку Бебића Лука. Ако се иде од стране Вујиноваче, такође у селу Вујиновача, са главног пута одваја се пут ка засеоку. Ова два пута нису асфалтирана и у прилично лошем су стању, што је за сада велика мана. Није препоручљиво ићи моторним возилима, већ бициклама и пешице.

Закључак

Бебића Лука је проглашена за непокретно значајно културно добро 1990.године а 1992.године усвојен је предлог за прекатегоризацију ове просторне културно-историјске целине у непокретно културно добро од изузетног значаја. Представници надлежних институција кажу да оваква архитектонска целина, представљена аутентичним скупом кућа и помоћних објеката, ненарушена новом градњом више нигде у Ваљевској подгорини не постоји. У прилог архитектонској вредности Бебића Луке говори чињеница да су неки објекти одатле премештени у етно парк Тршић. За Бебића Луку можемо рећи да је још једно етно село са великим потенцијалима које је неопходно ревитализовати и прилагодити новој туристичкој понуди као и делимично функцији музеја на отвореном. Међутим, у овом тренутку Бебића Лука не само да не представља ни микро дестинацију за вишедневни боравак, нити излетиште за вишесатно провођење времена, она није ни реална, већ неискоришћена, потенцијална туристичка атракција.

2.7. ДРВЕНГРАД

Андреј Лазаревић
Александра Павловић
Лидија Тороман

Дрвенград је комерцијална туристичка атракција, чија је изградња почела 2003. године, и од тада непрестано расте и мења се, не нарушавајући хармонију са околином. Ово необично туристичко насеље привлачи посетиоце из разних делова света. У њему се сваке године одржава Међународни филмски и музички фестивал „Кустендорф“. За свој пројекат “Дрвенград” Емир Кустурица је 2005. године добио Европску награду за архитектуру “Филип Ротије”. Основано је и изграђено на брду Мећавник по замисли филмског редитеља Емира Кустурице за потребе снимања филма „Живот је чудо“. Мећавник надвисује село Мокра Гора и висински је на истом нивоу са железничком станицом Јатаре кроз коју пролази пруга уског колосека „Шарганска осмица“.

Дрвенград је у близини традиционалних туристичких центара на Златибору и Тари.

Атракције

Дрвенград је специфичан новоподигнути, бајковити комплекс. Саграђен је са циљем да буде атракција ради атракције за специфичне понуде културног туризма, али тако да представља својеврсну целину сличну ризорту хотелима која гостима може да понуди комплет најразноврснијих услуга.

Комплекс Дрвенграда је у облику правоугаоника чија дужа (главна) оса на једном крају има улазну капију, одакле полази главна улица и простире се до другог где се налази мала дрвена православна црква са дрвеним звоником. Црква је грађена по угледу на руске цркве брвнаре и посвећена је Светом Сави. У централном делу села је трг поплочан дрвеном коцком и сеченим дрвеним праговима. Око трга се налазе мале улицице. Главна улица носи назив Иве Андрића, а поред тога постоје улице Ернеста Че Геваре, Дијега Марадоне, Миодрага Петровића Чкаље, Фелинија и Бергмана. Једна улица носи и име српског тенисера Новака Ђоковића. Дуж улица се налазе различити дрвени објекти намењени за разоноду туриста, али и за друге туристичке потребе. Између осталог, поред поменуте цркве, ту је и Галерија слика Мацола и Биоскоп Андерграунд, као и објекти туристичке супраструктуре.

У Дрвенграду се током године организује више разних манифестација, попут филмског фестивала Кустердорф, Мокрогорских дана менаџмента, Завичајних дана и сл.

У непосредној близини Дрвенграда, као његов саставни део, је и ски стаза Ивер.

Организација и посета

Током 2011. године Дрвенград је имао посету од 20.000 људи, са тенденцијом даљег сталног раста. Највећи број посетилаца је из Србије. Поред тога присутни су и посетиоци из Француске, Италије и Русије као и друге земље где је Емир Кустурица популаран.

Супраструктура

У оквиру комплекса Дрвенграда постоји хотел “Међавник”, јединствен туристички комплекс са 74 собе које имају кабловку ТВ, интернет везу. Поред тога, за посетиоце су на располагању и неке од брвнара, као и приватни објект породице Кустурица који такође има собе за госте. Гостима су на располагању и теретана, затворени базен, сауна, тенски и терен за кошарку.

У Дрвенграду се налази и национални ресторан Лотика, у коме се нуде локални традиционални специјалитети, посластичарница – кафе Аница, са домаћим колачима и природним соковима, продавнице сувенира, као и мини пијаца са производима традиционалних заната.

У близини комплекса постоје и други смештајни и угоститељски капацитети:

- Етно кућа Церова коса - удаљена 2000 метара од Дрвенграда. Кућа је категорисана као апартамент са 2* и са своје две спаваће и собом за дневни одмор, кухињом за самостално спремање хране, купатилом и савременим уређајима неопходним гостима. Пружа могућност коришћења интернета, тв, услуге прања и пеглања, услога водича, упознавање са старим занатима.
- Хотел Шарганска осмица - налази се на железничкој станици Шарганска осмица у Мокрој Гори. У склопу хотела се налазе Железнички музеј, национални ресторан и конференцијска сала. Собе су опремљене ТВ- ом и интернетом кроз цео хотел. Бесплатан паркинг се налази поред хотела. Продавница и кафић су удаљени 100м од хотела.

Инфраструктура

Дрвенград се налази у близини Златибора и Таре, и до њега се може доћи преко Бајине Баште и Ужица, као и из Босне и Херцеговине, из правца Вишеграда. Испред комплекса се налази пространи паркинг за аутобусе и путничка возила. Комплекс је у потпуности инфраструктурно опремљен (електрична енергија, водовод канализација, телефон, интернет...)

Закључак

Дрвенград је настао као атракција ради атракције за специфичне потребе културног туризма, а данас представља један целовит ризорт центар са свом неопходном туристичком инфраструктуром и супраструктуром. У складу са тим Дрвенград представља комплетну микродестинацију, погодну за вишедневни боравак, али и посебну атракцију за туристе који бораве на Тари и Златибору, као и за излетнике који се упућују ка другим одредиштима. Понуда Дрвенграда омогућава и обиласке атракције уз куповину сувенира, разгледање свих објеката, и излетнички боравак са коришћењем ресторанских услуга и места за разоноду, али и вишедневни боравак у смештајним капацитетима како у самом комплексу тако и изван њега.

2.8. БРАНКОВИНА - прелиминарна анализа

Прокић Марјана
Тешић Зорица

Бранковина је насељено место града Ваљева у Колубарском округу, удаљено око 11 километара северно од града . Налази се на надморској висина од око 267 метара и према попису из 2011. године у Бранковини је живело 520 становника.

Атракције

Примарне атрактивности Бранковине су антропогеног карактера и спадају у категорије *Знамените личности и историјски догађаји*: Бранковина је родно место Ненадовића (Алексе, Јакова, Симе, Проте Матеје, Јеврема и Чика Љубе Ненадовића) као и наше познате песникиње Десанке Максимовић. Поред историјског значаја везаног за личности и догађаје у Бранковини је сачуван и низ аутентичних споменика културе. Сеоски поток дели историјски комплекс на два дела. Са једне стране потока се налази црквена порта а у њој Црква Светих Арханђела, задужбина проте Матеје Ненадовића, подигнута је 1830. године, са гробовима Ненадовића, гробом Десанке Максимовић иобрашицама као данас ретким споменицима традиционалног народног градитељства. Са друге стране потока је старо школско двориште са две школе: Протином и Десанкином, са пригодним музејским поставкама. Ту је и стара школска писарница, као и вајат Ненадовића, а у њиховој близини и новоподигнута реплика куће Ненадовића, која је тренутно ван функције.

Поред садржаја комплекса, који представља примарну туристичку атракцију, на оближњем брду (Бранковачки вис) се налази и споменик, пирамидалног облика, подигнут 1954. године на месту где се 1804. окупила устаничка војска западне Србије.

У Бранковини се организују у манифестације, као што су Дан малине и Десанкини мајски разговори.

У секундарне атракције спадају и природне лепоте које окружују историјски спомен комплекс.

Организација

Историјски спомен-комплекс је подељен на два дела, црквени са портом, који припада црквеној општини Бранковина, и стари школски део, који припада држави Србији, а у току је преношење власништва на Град Ваљево. Координатор рада комплекса је Народни музеј Ваљево, који има и ауторство и власништво над поставкама.

Посета

Бранковину годишње посети око 30.000 посетилаца регистрованих у музејским поставкама, а по слободној процени дође још 10.000 до 20.000 посетилаца који се не региструју у музејском делу комплекса.

Супраструктура

У Бранковини не постоје хотели као ни приватне куће за издавање. У близини овог комплекса постоји један угоститељски објекат али малих капацитета и лошег квалитета; такође не постоји ни један други објекат за исхрану попут етно ресторана, киоска за брзу храну или кафића. Постоји инфо-пулт са сувенирницом, лоциран у старој школској писарници, унутар комплекска, тако да није адекватан а ни лако приступачан.

Инфраструктура

Бранковина се налази на магистралном путу Ваљево – Шабац који је део трансферзале М21 од Новог Сада до што представља веома погодан положај за посету Бранковини. Ознаке за скретање постоје, али не и претходне адекватне табле. Пут од главног пута до комплекса је у веома лошем стању. Паркинг је неадекватан. Улаз у комплекс није регулисан. У комплексу нема воде (довози се из Ваљева у цистернама), нема канализације (класична септичка јама недовољног капацитета) а снабдевање електричном енергијом је лоше због слабог напона.

Закључак

Бранковина поседује веома висок ниво атрактивности са карактеристикама знаменитих личности и догађаја, као и очувану, аутентичну културну баштину везану за те личности и догађаје, али уопште не поседује туристичку супраструктуру, као и инфраструктуру која је предуслов настанку супраструктуре. У складу са тим Бранковина је једна од атракција проширене локалне дестинације Ваљева, без елемената микродестинације, али и без елемената излетишта за вишесатни боравак. Посета Бранковини, која је за услове који владају у Србији више него задовољавајућа, се своди пре искључиво на обилазак културнотуристичких атракција, после којег посетиоци немају услова за даље задржавање.

Извори

1. <http://brankovina.rs/index.php> приступљено дана 26.02.2016.
2. <http://portalmladi.com/kultura-na-dar-brankovina> приступљено дана 26.02.2016.
3. http://www.vaza.co.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=60:spomenik.na.brankovinskiom-visu&Itemid=95 приступљено дана 26.02.2016.
4. http://www.valjevozas.net/index.php?option=com_content&view=article&catid=&id=16:brankovina приступљено дана 26.02.2016.
5. <http://spomenicikulture.mi.sanu.ac.rs/mapa.php?ops=70360> pristupljeno dana 26.02.2016.
6. <http://музеум.орг.рс/веб/> приступљено дана 01.03.2016.
7. http://www.museum.org.rs/download/izvestaji/izvestaj_brankovina_2013.pdf приступљено дана 01.03.2016.

8. 2.9. УПОРЕДНА АНАЛИЗА КОНКУРЕНТНОСТИ

Назив	Опис	Закључак
Добри поток	Стари комплекс рударске цркве на брду изнад Крупња, са црквом брвнарком, црквеним конаком и рударским ходницима као изворним атракцијама. Током последње две деценије темељно дограђен и преуређен изградом ограда, капија, паркинга, собрашица, излетничког простора и припремом примерених разноврсних музејских поставки. Број посетилаца се не региструје (оквирно, паушално – око 10.000). Старалац: црквена општина	Излетиште, опремљено за осмишљен и употпуњен вишесатни боравак. Нема супраструктуру за вишедневни боравак, тако да није микродестинација, али због близине Крупња и нема потребе за тим.
Ђавоља Варош	Комплекс са природним феноменима земљаних стубова, али и са два минерална извора, рударским окнима старих рудника и црквицом свете Петке (комбинација природних и антропогених атракција, са природном атракцијом као примарном). Сви елементи су повезани уређеном пешачком стазом, са одмориштима, видиковцима, столовима и клупама. Постоји паркинг, мокри чвор, галерија, сувенирница и слични простори за посетиоце. Постоје два ресторана, један на улазу у комплекс, а други нешто даље. Смештајни капацитети не постоје. Најближи хотел удаљен око 30 километара. Годишња посета око 30.000 посетилаца. Старалац: Предузеће Планинка	Излетиште, опремљено за осмишљен и употпуњен вишесатни боравак. Нема супраструктуру за вишедневни боравак, тако да није микродестинација, већ једна од атракција локалне дестинације Куршумлија. Због удаљености постојећих најближих смештајних капацитета неопходна је изградња истих како би се омогућило прерастање излетишта у микродестинацију.
Тршић	Родно место Вука Караџића, са низ накнадно изграђених садржаја који подсећају на њега, а који се граде од тридесетих година прошлог века: реплика Вукове родне куће, сабориште са црквом, отвореним амфитетром, музејем писмености... Поседује задовољавајућу инфраструктуру, ресторан и капацитете за смештај у пансионима сеоског туризма, као и просторима за релаксацију и рекреацију. У завршној фази је изградња хотелског капацитета. Вукову кућу годишње обиђе 30.000 посетилаца (предњаче ученици на екскурзијама) а по слободној процени, без обиласка Вукове куће у Тршић дође и додатних 70.000 посетилаца. Старалац: Центар за културу Вук Караџић, Лозница	Излетиште, опремљено за осмишљен и употпуњен целодневни боравак, али и са одликама независне микродестинације за краћи одмор.
Старо село Сирогојно	Музејски комплекс етно музеја на отвореном, типа скансена, настао преношењем аутентичних објеката са других локација и њиховим	Излетиште, опремљено за осмишљен и употпуњен целодневни боравак, али и са

	<p>груписањем у близини већ постојеће цркве. Спада у категорију антропогених атракција, са одликама културне установе и заштићене културне баштине. Постоје смештајни капацитети као и капацитети за исхрану унутар самог комплекса и у селу, изван комплекса. Поседује и паркинг, инфоцентар, сувенирницу, као и задовољавајућу инфраструктуру.</p> <p>Просечна годишња посета је од 30.000 до 40.000.</p> <p>Старалац: Установа Музеј Старо село.</p>	<p>одликама независне микродестинације за краћи одмор, као и додатне атракције за туристе који бораве на Златибору и Тари.</p>
Влколинец	<p>Словачко ушорено планинско сеоце, са старим, аутентичним дрвеним објектима једног села (куће са објектима окућнице, школа, црква...). У њему постоје примерене музејске поставке, продавнице сувенира и инфоцентар, као и ресторан. У самом сеоцету има неколико објеката предвиђених за апартмански смештај, а знатно више таквих објеката, рачунајући и апартманске хотеле у околним селима.</p> <p>У околини села се налазе природни национални паркови словачких планина.</p> <p>Сеоце годишње посети око 100.000 посетилаца.</p> <p>Старалац: Локално удружење, под надзором градских власти и музеја.</p>	<p>Излетиште, опремљено за осмишљен и употпуњен целодневни боравак, али и са одликама независне микродестинације за краћи одмор, као и додатне атракције за туристе који бораве у ширем окружењу Словачких планина.</p>
Бебића Лука	<p>Ушорени планински заселак села Вујиновача у Ваљевском крају. По основним елементима сличан Влколинецу, али без било какве супраструктуре и инфраструктуре битне за развој туризма.</p> <p>Сходно томе нема ни посете.</p> <p>Старалац: целина без конкретизованог старања</p>	<p>Без одлика како микродестинације, тако ни излетишта. Потенцијална, неискоришћена туристичка атракција (са потенцијалом да буде микродестинација, уз темељан плански развој).</p>
Дрвенград	<p>Атракција ради атракције, за специфичне потребе културног туризма представља један целовит ризорт центар са свом неопходном туристичком инфраструктуром и супраструктуром. Понуда Дрвенграда омогућава и обилазака атракције уз куповину сувенира, разгледања свих објеката, и излетнички боравак са коришћењем ресторанских услуга и места за разоноду, али и вишедневни боравак у смештајним капацитетима како у самом комплексу тако и изван њега.</p> <p>Током 2011. године регистровано 20.000 посетилаца, са уоченом тенденцијом повећања посете.</p> <p>Старалац: приватно предузеће Емира Кустурице</p>	<p>Дрвенград представља комплетну микродестинацију, погодну за вишедневни боравак, али и посебну атракцију за туристе који бораве на Тари и Златибору, као и за излетнике који се упућују ка другим одредиштима.</p>
Бранковина	<p>Аутентична антропогена атракција са одликама знаменитог места повезаног са значајним личностима и догађајима, са очуваним аутентичним елементима културне баштине и</p>	<p>Бранковина представља једну од атракција шире локалне дестинације Ваљева, али не поседује неопходне</p>

	<p>пријатним природним окружењем, али без основне инфраструктуре (вода, канализација, електрична енергија) и супраструктуре (смештајни, угоститељски и трговачки капацитети) која би посетиоце задржала после обиласка, али им и пружила могућност за пријатан одмор и предах. Око 30.000 посетилаца годишње у музејском делу, и 10 до 20.000 посетилаца који не обиђу музејски део.</p> <p>Старалац: Црквена општина, Народни музеј Ваљево и основна школа</p>	<p>елементе не само за вишедневни боравак (није микродестинација), већ ни за целодневни па ни за вишесатни боравак (није ни излетиште).</p>
--	---	---